

23/7 '99

'Familieberichten' van Chantal van Dam

Kundig vlechtwerk

door INGRID HOOGERVORST

Een fataal moment van onachtzaamheid. Het overkomt iedereen wel eens. Je kijkt even een andere kant op en er gebeurt iets dat je hele leven op z'n kop zet. In een hulpeloze poging de tijd in te halen kun je keer op keer hetzelfde fragment terugspelen en afdraaien. Maar niets helpt.

Om zo'n moment draait het in de roman 'Familieberichten' van Chantal van Dam (1951). In een ogenblik van verslachte waakzaamheid is in New York haar rugzak met gehele vakantie-inhoud aan papieren, creditcards en andere persoonlijke bezittingen gestolen. De verzekeringsagent bij wie ze aangifte doet, waarschuwt haar dat de firma van mening kan zijn dat ze te weinig voorzichtigheid heeft betracht, en dus niets terugkrijgt. Waarop de vertelster, een jonge vrouw genaamd Solange, hem van repliek dient door te zeggen: „Maar je kunt niet constant op je hoede zijn, dat is geen leven.”

Op haar hoede was ze ook niet toen de Golfoorlog uitbrak en haar moeder verschijnselen van depressie vertoonde. De conversatie over de gestolen vakantiegoederen is als een verwijzing naar dat veel grotere fatale moment

■ Chantal van Dam heeft een droog-komische manier van schrijven.

FOTO: CHRIS VAN HOUTS

van onoplettendheid door de roman 'Familieberichten' heen geweven. Het is het moment waarop de moeder van Solange even uit huis verdwijnt om nooit meer terug te komen. Een paar dagen later wordt ze dood onder het ijs van de Amsterdamse Bosbaan aangetroffen.

Moeders neerslachtigheid blijkt samen te hangen met de televisiebeelden van generaal Schwarzkopf die met goedkeuring van de halve wereld zijn troepen de Desert Storm instuurt. De beelden hebben haar moeders onverwerkte angsten uit die andere oorlog, vijftig jaar geleden, losgemaakt.

De Golfoorlog is prominent aanwezig in 'Familieberichten'. Een actualiteit die alweer door een andere, veel erger, is ingehaald. Waar Desert Storm beperkt bleef tot de abstracte beelden op CNN, daverde het geweld in Europa de afgelopen maanden met veel kabaal de huiskamer binnen. Het doet je afvragen hoeveel oudere mensen door de oorlog in Kosovo weer teruggingen naar hun eigen gruwelijke oorlogservaringen.

Ontroerend

Terug naar 'Familieberichten'. De dochter gaat op zoek naar de redenen van haar moeders plotselinge depressie. Over de oorlog was nooit veel gesproken en bang was haar moeder bepaald niet. Het boek opent met een ontroerende scène in een verpleegtehuis, waar Solange de tweede man van haar moeder, oom Max, bezoekt. De man is snel na het overlijden van zijn vrouw dements geraakt, ook bij hem begint het Oostfront op te spelen.

In de vorm van terugkerende korte fragmenten vlecht de schrijfster de drie verhaallijnen — moeders dood, oom Max' aftakeling en de afhandeling van de rugzakdiefstal met de verzekeringsagent — op een kundige manier in haar roman ineen. Chantal van Dam heeft een droog-komische manier van schrijven. De schrijvende situaties waarin de aftakeling van geliefde en gerespecteerde familieleden je brengen, beschrijft ze ingehouden. Zonder dat haar observaties koel en gevoelloos worden.

Het is duidelijk dat autobiografische gegevens de grondslag vormen van haar roman. Voelbaar is hoe de schrijfster voortdurend balanceert tussen sentiment en ironische afstand. Niet voor niets gaf ze haar boek de veelzeggende titel 'Familieberichten' mee. Familierouw roept sentimenten op waarop je als schrijver al snel uitglijdt.

Ook de hoofdstuktitels als 'Materiaal en methoden' of 'De emotionele restwaarde' duiden op dat voorzichtig manoeuvreren. De zoektocht van haar hoofdpersoon Solange naar haar moeders levensgeschiedenis maakt pijnlijk duidelijk dat de ontreding al veel eerder heeft ingezet. De dochter moet concluderen dat ze de signalen onvoldoende had begrepen, waardoor haar moeders eenzaamheid ongezien bleef.

Zonder het ergens te noemen draait deze hele roman om de vraag of de dochter indirect schuldig is aan de dood van haar moeder. Aan een fataal moment van onoplettendheid kleven allerhande vragen. Je kunt er niet voorzichtig genoeg mee zijn. Antwoorden zijn er niet. Zonder al te veel uitleg heeft Chantal van Dam die gedachte in een bijzonder geslaagde roman uitgewerkt.

Chantal van Dam, *Familieberichten*. Nijgh & Van Ditmar. f 34,90. 188 blz.